

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1962/262

Karar No.:1963/21

Karar tarihi:30/1/1963

Resmi Gazete tarih/sayı:11.3.1963/11352

İtirazda bulunan : Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulu.

İtirazın konusu : 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 uncu maddesinin değişik (b) fıkrasının son bendinin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Seul Büyük Elçisi Doktor Kâmil İdil, 26/10/1959 gününde Dışişleri Bakanlığınca 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 uncu maddesinin değişik (b) fıkrasına dayanılarak re'sen emekliye sevk edilmiştir.

Adı geçen kanunsuz bulunduğu bu tasarrufun iptali için danıştaya açtığı dâva sonunda sözü geçen Bakanlık tasarrufu, Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulunun 8/4/1960 günlü ve 1960/80 sayılı kararı ile şekil noksanlığı ve yetkisizlik yönlerinden iptal olunmuştur.

Bu iptal kararı üzerine, Dışişleri Bakanlığınca adı geçene 2/7/1960 günlü Bakanlar Kurulu kararı ile 1/6/1960 gününden başlamak üzere yine aynı kanun hükmüne dayanılarak emekliye çıkarıldığı bildirilmiş ve aradan kısa bir süre geçtikten sonra da 2/7/1960 günlü Bakanlar Kurulu kararının kaldırıldığı ve 26/10/1959 gününden itibaren emekliye çıkarıldığı hakkındaki 19/9/1960 günlü Bakanlar Kurulu kararının tebliği üzerine adı geçen tarafından, Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulunun 8/4/1960 günlü ve 1960/80 sayılı kararından sonra kendisinin hir göreve atanması ve gerekiyorsa usulüne uygun olarak emekliye ayrılması icabederken bu yola gidilmediğinden Bakanlar Kurulunun 19/9/1960 günlü kararının iptali ve yoksun kaldığı maaş ve diğer haklarının tazminat olarak verilmesi isteği ile açılan dâva dolayısıyla Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulunca verilen 1961/625 sayılı kararda, sadece tazminat hakkındaki isteği kabul edilerek iptale ilişkin isteğine karşı bir şey denilmemiş olduğundan bu kararın düzeltilmesine ve iptale karar verilmesi istenmiştir.

Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulunca, davacının düzeltilmesini istediği karara konu teşkil eden dâvasını, hem iptal ve hemde tam kaza dâvası şeklinde açtığından ve verilen kararda ise sadece tazminata hükmedilerek iptale ilişkin istek hakkında bir şey denilmemiş olduğundan bahisle 3546 sayılı Danıştay Kanununun 50 nci maddesinin (A) bendi gereğince kararın davacı için kazanılmış hak niteliğini alan tazminat kısmının bırakılması suretiyle düzeltme isteğinin kabulüne karar verildikten sonra iptale ilişkin İsteğin incelenmesine geçilmiştir.

Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulu, bu incelemeyi yaparken davacının emekliye ayırma tasarrufunun 5434 sayılı kanunun 39 uncu maddesinin (b) fıkrasına dayatılmış olduğunu ve bu fıkranın son bendinde de "Bu fıkra hükümlerine göre re'sen emekliye sevk edilenler hakkındaki kararlar katidir. Bu kararlar aleyhine hiç bir suretle kaza mercilerine başvurulamaz", denildiğinden kaza mercilerine başvurma yolunu kapayan bu bendin Anayasa'nın 8, 31 ve 114 üncü maddelerin aykırı olduğu sonucuna vararak işbu dâvanın Anayasa'nın 151 inci maddesi uyarınca geri bırakılmasına ve 44 sayılı kanunun 27 nci maddesi gereğince dâva ve düzeltme dilekçeleri ile Bakanlar Kurulunun 19/9/1960 günlü ve 5/ 348 sayılı kararının ve bu kararın davacıya tebliğine ilişkin Dışişleri Bakanlığının 3/10/1960 tarih ve 100004 - 4300 - 3611 sayılı yazısının onanlı Örneklerinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine 5/10/ 1962 gününde karar vermiş

Esas No.:1962/262
Karar No.:1963/21

ve bu kararla ilgili kâğıtlar Danıştay Birinci Başkanlığının 23/11/1962 gün ve 52377 sayılı yazısı ile mahkememize gönderilmiştir.

İnceleme : Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince yapılan ilk incelemede, başvurma, Anayasa'nın 151 inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 27 nci maddelerine uygun görüldüğünden esasın incelenmesine dair verilen 3/12/1962 günlü karar uyarınca yapılan inceleme sonunda düzenlenen rapor, Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulu kararı ve ilişiği yazı örnekleri, 5434 sayılı kanunun 39 uncu maddesinin (b) fıkrasını değiştiren 6122 ve 6422 sayılı kanunlar ve bu kanunların gerekçeleri ve encümen mazbataları ile görüşme tutanakları ve Anayasa'nın ilgili hükümleri ve Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporu ve görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Gerekçe : 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 6122 sayılı kanunla değişik 39 uncu maddesinin 21 Haziran 1954 günlü ve 6422 sayılı kanunla değiştirilen (b) fıkrasında, belli fiili hizmet süresini doldurmuş olan iştirakçilerin kurumlarınca re'sen emekliye ayrılmalarına cevaz verilmiş ve aynı fıkranın son bendinde ise "Bu fıkra hükümlerine göre re'sen emekliye sevk edilenler hakkındaki kararlar katidir. Bu kararlar aleyhine hiç bir surette kaza mercilerine başvurulamaz" hükmü yer almış ve böylece söz konusu maddeye dayanılarak alınan kararı ve yapılan işlemler aleyhine, kaza mercilerine başvurma yolu kapatılmış bulunmaktadır.

9/7/1961 günlü ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 8 inci maddesinde, kanunların Anayasaya aykırı olamayacağı ve Anayasa hükümlerinin, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu, 31 inci maddesinde ise, herkesin meşru bütün vasıta ve yollardan yararlanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya dâvâlı olarak iddia ve savunma hakkına sahip bulunduğu açıklanmıştır.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporunun genel gerekçe kısmının "iktidarın yapısı" unvanlı üçüncü bölümünün yargı bahsinde "hukuk devletinin temel unsuru, bütün Devlet faaliyetinin hukuk kurallarına uygun olmasıdır. Bu uygunluğu sağlayacak makamlar, yargı organlarıdır. Anayasa bütün Devlet faaliyetlerinin kaideler hiyerarşisi içinde kazai murakabeye tâbi tutmuş bulunmaktadır" denilmiştir.

"İdarenin hiç bir eylem ve işlemi, hiç bir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz". Şeklindeki Anayasanın 114 üncü maddesi de, kazai denetimi bütün idari eylem ve işlemlere teşmil etmek suretiyle Devlet faaliyetlerinin kazai denetim sistemini tamamlamış bulunmaktadır. Anılan 114 üncü madde hükmü, bu konuda hiç bir tereddüt ve şüpheye yer vermiyecek kadar kesin ve açıktır. Nitekim bu maddenin gerekçesinde, bir çok kanunlarda, o kanunlara ilişkin idari kararlara karşı kazai müracat yollarının kapatılmış bulunduğunun bir vakıa olduğu ve bu hükümlerin hukuk devleti anlayışına aykırılığı açık olmakla beraber, bundan böyle, geçmiş tatbikatta olduğu gibi, her hangi bir tereddüde yer ve imkân vermemek maksadiyle yeni Anayasa'da bu maddeyi şevke zaruret görüldüğü belirtilmiştir.

Bahis konusu 39 uncu maddenin (b) fıkrasına dayanılarak verilen (Re'sen emekliye ayırma) kararlarından ötürü hak ve menfaatleri ihlâl edilenlerin, yetkili yargı mercilerine başvurma hakları Anayasa'nın 31 ve 114 üncü maddeleri ile sağlanmış olduğundan bu yolu kapatan ve Anayasa'nın sözüne ve özüne aykırı olan 5434 sayılı kanunun 39 uncu maddesinin 6422 sayılı kanunla değişik, (b) fıkrasının itiraz konusu son bendinin iptali gerekmektedir.

Sonuç : 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 6122 sayılı kanunla değişik 39 uncu maddesinin 21/6/1954 günlü ve 6422 sayılı kanunla değiştirilen (b) fıkrasının "Bu fıkra hükümlerine göre re'sen emekliye sevk edilenler hakkındaki kararlar katidir. Bu kararlar

Esas No.:1962/262

Karar No.:1963/21

aleyhine hiç bir suretle kaza mercilerine başvurulamaz" hükmünü taşıyan son bendinin iptaline 30/1/1963 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Sünuhi Arsan

Başkanvekili
Tevfik Gereçeker

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioglu

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Yekta Aytan

Üye
Hakkı Ketenoglu

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ekrem Tüzemen